

שם עולם

ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת (ישעיה נה)

מתורת גדולי ישראל שלא זכו להשאיר אחריהם זרש"ק

פרשת בראשית ה'תשפ"ד

בס"ד גליון 1

בראשית ברא אלול (א)

ובדרך דרש יתבאר תיבת בראשית על דרך מה שאמר הכתוב (תהלים לג ו): "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". ויש לך לדעת כי יתעלה שם אלוקינו לא ברא המלאכים עד יום ב', כדי שלא יטעו הטועים כי היו מסייעים אותו במעשה בראשית.

ולדבריהם ז"ל (ב"ר א') יש לנו להעיר, איך יתכן לומר שהמלאכים נבראים מאוחרים? הלא לפי מה שאמר הכתוב "וברוח פיו כל צבאם", כי צבא השמים נבראו מרוח שיצא מפי עליון כביכול, אם כן בהכרח לפי המורגש המלאכים יבראו קודם שמים וארץ, כי הרוח יקדים לצאת קודם שיצא הדיבור, וכיון שהשמים והארץ נבראו מהדיבור הרי כבר קדם הרוח שממנו יצאו המלאכים?

לזה אמר הכתוב: בראשית ברא וגו', פירוש, כי ה' הקדים המאוחר שהוא הדיבור לרוח היפך הידוע אצלנו בטבע הדיבור, וברא שמים תחלה והפך הסדר ועשה ראשית דיבור לרוח, לטעם האמור בדבריהם ז"ל (שם), והוא שלא יאמרו שהיו המלאכים עוזרים ומותחים עמו שמים וכו', ומודיענו הכתוב כי האדון ב"ה לא יוקח אליו שיעור מהנבראים, שהנבראים אינם יכולין להפך הסדר המוטבע בהם בעת הבריאה מה שאין כן הבורא ב"ה יכול הוא לדבר בדרך אשר יחפוץ, ולזה תמצא שדייק הכתוב באומרו "בדבר ה' שמים נעשו", שהקדים בריאת שמים שנבראו מהדיבור, ואחר כך אמר "וברוח פיו כל צבאם".

ומעתה שיעור פירוש תיבת בראשית הוא על זה הדרך, כי להיות שיש בדיבור ב' דברים, הרוח והדיבור עצמו, וכל אחד ברא ממנו ה' בריאה חדשה, ואין אני יודע מי קדם משניהם, אם הרוח אם הדיבור. לזה אמר כי ראשית היה מעשה שמים וארץ, וממוצא דבר אתה יודע כי הדיבור היה ראשית לרוח שיצא מפי עליון.

אור החיים הקדוש
רבי חיים בן עטר | ט"ו בתמוז ה'תק"ג

[הדברים הבאים מספר 'גן רוה' והוא ליקוט חידו"ת על סדר הפרשה ועליהם הערות מהרב המלקט. החלק הראשון הביא משם: עיני העדה לבעל השבט מוסר, אמרי שפר להגאון מהרש"ק ז"ל, פי' מהרז"ן על המדרש רבה. החלק השני (לפי הדברים הנחמדים וכו') הוא ב'דברי חנוך' מתורת הגאון המלקט]

ויאמר אלוקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה וגו' (א ט)

הנה אומרו ותראה היבשה לכאורה מיותר, דהא מלתא דפשיטא הוא דאם יסתלקו המים משם ממילא יהי' נראה היבשה.

אך יש לומר דהכוונה הוא על פי מה שאמרו חז"ל (במדרש רבה פרשת בשלח) 'וישב הים לפנות בקר לאיתנו', לתנאו, שתנאי התנה הקב"ה עם הים להיות נקרע לפני בני ישראל.

והנה יש לדעת היכן מצנו תנאי זה מרומז במעשה בראשית. אכן יש לומר דבפסוק זה הוא מרומז, וזהו שאמר הקב"ה אני מצווה שיקוו המים אל מקום אחד, ואף על פי כן, אף שיהי' במקום אחד, מכל מקום אני מתנה תנאי 'ותראה היבשה' בשום זמן שנצטרך יהי' נראה היבשה במקום הים. כמו שכתוב 'ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה' שהוא התנאי הנ"ל.

לפי הדברים הנחמדים הללו נבוא הביתה ויפתחו לפנינו שערי בינה בדברי המדרש רבה פ' בשלח (פכ"א) התמוהים לכאורה, וז"ל ואתה הרם אח מטך וגו' אמר לו משה להקב"ה לא כך אמרת שאין הים נעשית יבשה וכו', אמר לו הקב"ה לא קראת מתחלת התורה, מה כתיב שם ויאמר אלקים יקוו המים וגו', אני הוא שהתניתי עמו מתחלה שאני קורעו שנאמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו שהחנתי עמו מתחלה, עד כאן לשון(נו)ן המדרש.

ונדחקו המפרשים בהבנת דברי המדרש, מה שתמה הקב"ה על משה רבינו ע"ה שיקרא מתחילת התורה הפסוק יקוו המים וגו', היכן מונח בפסוק

הזה שהים יהי' יבשה, אבל לפי האמור כאן ניחא דשפיר מרומז בפסוק הזה התנאי שיבקע הים ותראה היבשה.

והנה בדברי חז"ל שדרשו שתנאי התנה וכו' יש לדקדק, הלא לא מצינו כלל כאן את דיני התנאים הנצרכים לכל תנאי, היינו תנאי כפול ועוד כהנה. וגם כאן הלא הי' תנאי ומעשה בדבר אחד, ותנאי שאי אפשר לקיים המעשה על ידי שליח, (ש)אין מועיל התנאי בכהאי גוונא.

ואיתא גם כן בגמרא במס' שבת (פח.) אר"ל ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי, ה' יתירה למה לי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו וכו' ע"ש, וקשה איך הי' מועיל התנאי הא כל תנאי שאי אפשר לקיים המעשה על ידי שליח אינו מועיל התנאי,

והא כאן אי אפשר לקיים המעשה, היינו 'מעשה בראשית' על ידי שליח.

וכדי לתרץ כל הדקדוקים הנ"ל נראה לי על פי מה שכתב הרא"ש (יבמות קו) וז"ל דמן הדין אין כח בשום תנאי לבטל המעשה ואפי לא נתקיים התנאי ראוי המעשה להיות קיים [דלא אתי דבור ומבטל מעשה] אלא דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן הלכך בעינן דוקא כי התם, שיוכל המעשה להתקיים על ידי שליח (וכן לכל דיני התנאים) וכו' ע"ש.

א"כ יש לומר, דכאן גבי מעשה בראשית דכל הבריאה הי' על פי דבור, אם כן בכהאי גוונא אין צריכין כלל דיני תנאים, דבאופן זה אין צריכין כלל ללמוד מן בני גד ובני ראובן, ומיושב שפיר כל הקושיות.

גן רוה
רבי חנוך העניך ערזאהן | עשי"ת ה'תרפ"ו

דברים בעניין 'חובת ההתחזקות בעת צרה', לרגל המצב בו שרוי עם ישראל מהספר הנפלא 'מופת הדור' משיחות מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל

כשרצוננו לחזק עצמינו לטובת הכלל אנו רגילים להזכיר חומר המצוה של 'ואהבת לרעך כמוך'. אולם באמת יש בענין התבוננות פשוטה יותר המחייבת הענין גם אילולא ניתנה תורה, מצד דרך ארץ קדמה לתורה וכו', וכל שאינו בדרך ארץ אינו מן הישוב וכו'.

והאמת שכל יחיד, עולמו הרוחני בנוי ממה שנתנו יחידי הדורות לכלל, אילמלא פירשו לנו חז"ל את התורה האם היינו מוצאים ידינו ורגלינו, אילמלא זכות אבות ההיינו מתקיימים, וכיון שכן, מתחייב הוא בזה להקדיש חלקו לכלל כדי שיוכלו היחידים להמשיך לקבל תועלת מזכויות הכלל, והוא מכלל חיובי דרך ארץ וכו'.

ועל כן חובת האדם בעת הזו להקדיש קצת מזמנו להתפלל על צרות הכלל בארץ ישראל ובחוץ לארץ וכו', וכל שכן בני התורה שזהו תפקידם בעולם להיטיב לכלל על ידי בנין הרוחניות של הכלל, בוודאי חובתם בעת הזו להתחזק בתורה ובתפלה ובעבודה לחזק כוחו הרוחני של הכלל. וראוי להקדיש מספר רגעים ביום כגון בעת לימוד המוסר, להתבונן בצרת ישראל ולישא עמם בעול צרתם.

וכל שכן להזהר שלא להיות מהמזיקים את הרבים. כל רפיון שאדם מראה בציבור מזיק הוא לכלל. לדרוש טובת הכלל, להכליל היחידים בכלל - זה תפקידנו עתה.

מופת הדור
רבי אלחנן יוסף הרצמן | יא ניסן ה'תשס"ט

הודעה חשובה!

"כי ממך הכל ומידך נתנו לך" (דברי הימים א כס יד), בחסדי ה' אנו עומדים בפתח גליון 1, זאת לאחר מאמצים מרובים וסייעתא דשמיא גדולה, ויה"ר שנזכה להמשיך הלאה להפיץ מתורת גדו"י זצוק"ל.

א. אנו פונים לכל מי שבידו האפשרות והעניין יקר ללבו, לתמוך ולסייע, על מנת שנוכל להפיצם בישראל גם כגליונות מודפסים בע"ה.

ב. נשמח לקבל רעיונות על ספרים נוספים מגדו"י שנפטרנו ללא זש"ק, ובע"ה נפיץ מתורתם.

ג. כל רעיון ועיצה יתקבלו בברכה, כ"כ נשמח לעזרה איך ניתן להפיץ הגליונות בכל רחבי הארץ (לע"ע אנו בתפוצה במייל בלבד) [כל הדרכים ליצירת קשר בסוף הגליון].

בברכה

לעי"נ חיים בן יהודה, שמעון ישראל בן מאיר צבי, חנה בת ראובן, דבורה לאה בת ברוך.